

Prof. zw. dr hab. Teresa Łoś – Nowak
Emerytowany profesor Uniwersytetu Wrocławskiego
DHC Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej

Ocena dorobku naukowego
dr Ewy Godlewskiej w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki o polityce i
administracji w związku z postępowaniem habilitacyjnym

Ocena dorobku naukowego Habilitantki Ewy Godlewskiej, zgodnie z wymogami określonymi w art. 16 p. 1. i 2. Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. w związku z art. 33 ust. 2 Ustawy z d. 18 marca 2011 r. o zmianie Ustawy Prawo o Szkolnictwie Wyższym, Ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz art. 219 ust. 2 i 3 Ustawy z d. 20 07 2021 Prawo o Szkolnictwie Wyższym i Nauce obejmuje

- wkład prowadzonych badań w rozwój nauki o polityce i administracji ,
- metodologiczną i koncepcyjną wartość recenzowanego dorobku,
- osiągnięcia dydaktyczne i popularyzatorskie w uprawianej dyscyplinie naukowej, w tym liczba cytowani itp.,
- granty naukowe, raporty, konferencje (krajowe i międzynarodowe), pełnione funkcje w Uczelni i na rzecz Uczelni,
- „znaczący wkład /.../ w rozwój określonej dyscypliny”.

Dr Ewa Godlewska jest absolwentką Wydziału Politologii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej. Studia magisterskie ukończyła w czerwcu 2004 r. na podstawie pracy magisterskiej *Status kobiet uchodźców*, napisanej pod kierunkiem naukowym prof. dr hab. Grzegorza Janusza. Stopień naukowy doktora nauk humanistycznych w zakresie nauki o polityce został nadany Habilitantce uchwałą Rady Wydziału Politologii UMCS 17 10 2008 r., po pozytywnie zakończonych studiach doktoranckich zwieńczonych obroną pracy doktorskiej *Ochrona praw grup narodowościowych w Republice Austrii*. Promotorem pracy doktorskiej i naukowym opiekunem jest profesor dr hab. Grzegorz Janusz. Po przekroczeniu tego progu

naukowego awansu 1 października 2009 roku podjęła pracę w Katedrze Systemów politycznych i Praw Człowieka w Zakładzie Praw Człowieka na Wydziale Politologii UMCS na stanowisku adiunkta.

Ocena dorobku naukowego w związku z rozpoczętym postępowaniem habilitacyjnym

Obszar zainteresowań naukowych Habilitantki obejmuje studia nad mniejszościami narodowymi, fenomenie ponadczasowym, nieobojętnym dla społeczności międzynarodowej, narodów pozostających poza swoją ojczyzną bądź jej nie posiadających, w tym studia nad polityką państw w których mniejszości i grupy narodowościowe stanowią znaczący komponent struktury ludności rodzimej.

Podjęta problematyka badawcza to z jednej strony kontynuacja zainteresowań szeroko pojętą problematyką praw człowieka, w szczególności mniejszościami narodowymi, wspólnotami których zaistnienie jest konsekwencją przemieszczania się grup ludzkich motywowanego czynnikami o różnorodnym charakterze: ekonomicznym, kulturowym, religijnym, formą organizacji itp. Z drugiej to kontynuacja badań i bez wątpienia inspiracja intelektualna mentora badaczki, prof. dr hab. Grzegorza Janusza, znawcy problematyki praw człowieka. To te przesłanki ukształtowały sylwetkę badaczki rozumiejącej nie tylko złożoność pracy naukowej i wartości poznawcze, jakie niesie ze sobą oraz satysfakcję, jaką dają badania kwestii tak istotnych w cywilizacyjnym rozwoju świata.

Zarówno miejsce pracy, osobowość promotora rozprawy doktorskiej jak i naukowe pasje Habilitantki określiły Jej profil badawczy, zadecydowały o naukowych preferencjach i całościowym dorobku naukowym. Zgromadzona wiedza, atrakcyjność problematyki oraz narastające wyzwania i zagrożenia, związane z postępującymi ruchami migracyjnymi, w szczególności w Europie w fazie głębokich zmian ustrojowych w XX w. skutkowałą wyborem przedmiotu badań na etapie studiów doktoranckich. Słuszność wyboru potwierdziła wysoko oceniona praca doktorska *Ochrona praw grup narodowościowych w Republice Austrii*, opublikowana w 2011 roku przez Wydawnictwo Naukowe UMCS. Czytelnik odkrywa w niej nie tylko głęboką wiedzę Autorki na ten temat, świadomość jego złożoności i wieloaspektowości ale także wrażliwość na status i jakość życia mniejszości narodowych w państwach pobytu, nierzadko odległych od kraju pochodzenia. To zjawisko i proces

towarzyszący ludności od zarania dziejów. Nie mniej jednak w ostatnim stuleciu nabrało dramatycznych rozmiarów.

W wymiarze podmiotowym dr Ewa Godlewska skoncentrowała badania nad mniejszościami narodowymi i polityką etniczną współczesnej Austrii i jest to wybór głęboko przemyślany. O jego podjęciu zdecydowały przynajmniej 3 przesłanki:

- pierwsza to narastająca w Europie przełomu XX/XXI wieku „kwestia migracyjna”,
- druga, to brak poważnych i pogłębionych analiz polityki etnicznej państw, głównie Europy Środkowo-Wschodniej wobec narastania antyimigranckich postaw w populistycznych i skrajnie prawicowych ugrupowaniach
- trzecia, to „efekt” spojrzenia na Austrię z perspektywy państwa w którym polityka etniczna wypełniała pole dyskursu władz na poziomie federalnym i krajowym, partii politycznych i społeczeństwa, wzbudzając wiele kontrowersji i napięć. Tak pojmowane przesłanie i efekt końcowy badań można potraktować jako „znaczący wkład” do dyskusji i badań nad mniejszościami narodowymi i społecznością imigrancką w wielu państwach, nie tylko europejskich.

W bogatej historii kształtowania się państwowości współczesnej Austrii jak w soczewce odbijają się problemy polityki wewnętrznej (i zagranicznej) państwa wobec wielokrotnie multiplikowanych mniejszości narodowych i grup etnicznych osiadłych na terenie dzisiejszej Austrii od VI wieku, rywalizacji między najważniejszymi potęgami Europy poczynając od XIII wieku, poprzez utworzeniu w 1867 roku dualistycznej monarchii Austro – Węgier, okres I Republiki, włączenie do III Rzeszy aż do 1955 r., tj. uzyskania pełnej suwerenności i podmiotowości prawnomiędzynarodowej. Dynamika zmian w zasięgu władania monarchii nad terytorium i ludnością nie mogła nie pozostawić trwałego śladu na złożonej strukturze ludnościowej i ustrojowej, wpływając w znaczącym stopniu na ich sytuację ekonomiczną i sferę swobód kulturowych. Tym zmianom towarzyszyło znaczące ożywienie mniejszości narodowych Chorwatów, Słoweńców, Węgrów, Romów, Czechów i powolne kształtowanie się modelu polityki państwa wobec licznej mniejszości narodowej. Nierzadko proces ten był bez wątpienia pochodną relacji międzyludzkich, społecznych, politycznych i kulturowych czy ich statusu polityczno-ekonomicznego i kulturowego, wreszcie odmienności tożsamościowej obecnej w procesach integracyjnych i dezintegrujących różnorodne grupy społeczne. Przełom XX/XXI wieku stygmatyzowany kryzysem migracyjnym „obalił”

przeświadczenie europejskich elit o możliwościach sprawnego zarządzania procesami migracyjnymi i efektywnym rozwiązywaniem kwestii narodowościowych. Coraz wyraźniej stawały się one nie tylko ważnym komponentem polityki państwa ale niemal jego trwałym elementem o dużej wadze w polityce wewnętrznej i zagranicznej, w regulacji „...całokształtu stosunków etnicznych w państwie, monitorowaniu sytuacji etnicznej oraz zapobieganiu lub rozwiązywaniu konfliktów etnicznych lub zarządzanie nimi” (s. 45 monografii). Zasadnym więc było podjęcie kompleksowej analizy polityki etnicznej państwa o ogromnym w tym zakresie doświadczeniu, tj. Austrii. Autorskie opracowania dr Ewy Godlewskiej dotyczące polityki państwa austriackiego wobec różnego rodzaju grup narodowościowych, mniejszości narodowych i etnicznych współtworzą bogaty dorobek polskiej literatury naukowej poświęconej różnym aspektom praw człowieka, w tym ochrony mniejszości narodowych, ich kulturowych i tożsamościowych aspiracji, wyzwań, ograniczeń i zagrożeń.

Dorobek naukowy Habilitantki od uzyskania stopnia doktora nauk o polityce w 2008 r. do fazy przedłożenia do oceny rozprawy habilitacyjnej mieści się w przyjętych regulacjach i oczekiwaniach związanym z kolejnym awansem naukowym ku samodzielności naukowej, tak pod względem ilościowym jak i jakościowym. Pod względem ilościowym obejmuje 2 monografie autorskie (*Ochrona grup narodowościowych w Republice Austrii* oraz *Polityka etniczna Republiki Austrii*) oraz 2 monografie współredagowane (M. Godlewska, M. Lesińska-Staszczuk, *Mniejszości narodowe w państwach Unii Europejskiej. Stan Prawny i faktyczny*, Lublin 2013 oraz *Media mniejszości, mniejszości w mediach*, M. Adamik-Szysiak, E. Godlewska, Lublin 2014).

Badaczka jest ponadto współautorką teksów publikowanych w pracach zbiorowych (30) i czasopismach naukowych (16). Łącznie, dorobek naukowy do uzyskania stopnia naukowego doktora obejmuje 46 tekstów publikowanych w pracach zbiorowych i czasopismach naukowych oraz 4 wymienione wyżej książki. Można żałować, iż ten bogaty i wartościowy dorobek naukowy w zdecydowanej większości obejmuje teksty o zasięgu krajowym, głównie ze względu na ich polskojęzyczną narrację. Są jednak wyjątki: 4 opublikowano w j. angielskim i 1 w j. niemieckim

artykuł napisany z J. A. Rybczyńską, opublikowany w pracy zbiorowej *Right to information in minority language?. Problems of linguistic minorities protection in Europe* (in)

Communication as a Measure of Protection and Limitation of Human Rights. Information in Relation to Human Rights. Bratislava 2013, (s. 476-486) oraz 3 teksty w j. angielskim autorstwa E. Godlewskiej i E. Nowak *Civil Society in Central Europe – Polish-Austrian comparative study* (w) *Central Europe. Two Decade After*. Warsaw 2010, (s.179-193); E. Godlewska, *Contemporary determinants of Austrian migration policy* (w) H. Chałupczak, M. Lesińska, E. Pogorzała, T. Browarek (red., *Polityka migracyjna wobec współczesnych wyzwań. Teoria i praktyka*, Lublin 2018; E. Godlewska, *Anti-immigrant rhetoric as an element of public life in Austria – selected aspects* (w:) *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska, sectio M Balcaniensis et Carpathiensis*, Lublin 2019.

Funkcję promocyjną i porządkującą wiedzę o katalogu praw uniwersalnych jak też rozwiązań dotyczących kwestii odmienności grup mniejszościowych w państwach Unii Europejskiej wypełniają znakomicie takie teksty jak *Ochrona mniejszości narodowych w Europie* (wspólnie z M. Lesińską-Staszczuk (:)) M. Godlewska, M. Lesińska-Staszczuk, red., *Mniejszości narodowe w państwach Unii Europejskiej. Stan prawny i faktyczny* Lublin 2013., *Polityka etniczna zjednoczonych Niemiec* (w:) H. Chałupczak, R. Zenderowski, E. Pogorzała, T. Browarek, *Polityka etniczna. Teorie, koncepcje wyzwania*. Lublin, 2015; *Polska ustawa o mniejszościach versus rozwiązania austriackie* (w:) A. Adamczyk, A. Sakson, C. Trościak, *Między lękiem a nadzieją*, Poznań 2015. W podobnej narracji brzmi przygotowany wspólnie z M. Lesinska-Staszczuk artykuł *Ochrona mniejszości narodowych w Europie* oraz teksty poświęcone *Europejskiej Konwencji Języków Regionalnych lub Mniejszościowych z 1992* czy *Konwencji Ramowa o Ochronie Mniejszości Narodowych z 1994* r. Interesujące przemyślenia w tej materii Czytelnik odnajdzie w tekście Habilitantki *Nowy rząd, nowa strategia (?) – rząd Sebastiana Kurza wobec imigrantów* [(w:)] . Adamczyk, A. Sakson C. Trościak, *Europejskie i polskie doświadczenia z etnicznością i migracjami w XXI wieku*, Poznań 2018]. To efekt obserwacji i doświadczeń bolesnej dla ludzkości fali migracji lat 90. XX wieku. W dorobku naukowym Habilitantki znajdują się także opracowania poświęcone relacjom polsko-austriackim. Są one, jak pisze w Autoreferacie wynikiem współpracy w Towarzystwie Polsko-Austriackim. Przede wszystkim jednak osobistych zainteresowań, wieloletniej pracy i pasji.

Nieprzypadkowo uwagę badaczki mniejszości narodowych przyciąga Europa i problemy jakie generują społeczności etnicznie różne od rodzimej ludności. To w tej części świata „...co ósmy mieszkaniec należy do mniejszości narodowych” co oznacza, iż sytuacja prawna grup etnicznych oraz polityczna, kulturowa i materialna stanowi znaczący element polityki wewnętrznej i międzynarodowej państw ich lokacji. Tak postrzegana wymagała

uporządkowania polityki państw europejskich i wypracowania modelu polityki etnicznej państwa. W tej kwestii do lat 70. XX wieku w Austrii panował duży chaos (przykładem jest tzw. woja tablicowa), choć władze państwa w coraz szerszym zakresie otwierały się na dialog i poszukiwanie *modus vivendi*. [na ten temat w: *Ewolucja austriackiej polityki wobec mniejszości narodowych w XX wieku*, (w: A. Kisztelińska-Węgrzyńska, K. A. Kuczynski (red.), *Austria i relacje polsko –austriackie w XX i XXI wieku. Polityka-kultura-gospodarka*, Łódź 2014)]. Gwałtowny napływ uchodźców i imigrantów stawiał na przykład przed rządem S. Kurza problem polityki migracyjnej, jej adresatów, postępowania wobec przybyszów i dookreślenie modelu polityki rządu wobec mniejszości zamieszkujących Republikę Austrii. Niezależnie od tego, iż w przyjętym przez rząd S. Kurza programie działań na lata 2017 – 2022 polityka imigracyjna stawała się jednym z priorytetowych kierunków działań a sprawie imigrantów poświęcono znaczącą uwagę to - jak zaznacza Autorka - założenia programowe rządu nie wprowadzały do rozwiązań już istniejących „rewolucyjnych” propozycji. (E. Godlewska, *Nowy rząd, nowa strategia? – rząd S. Kurza wobec imigrantów* [w:] A. SAdamczyk, S. Sakson C. Trosiak, *Europejskie i polskie doświadczenia z etnicznością i migracjami w XXI wieku*, Poznań 2018)].

Porównując rozwiązania przyjęte w Polsce i Austrii można mówić o niewielkich podobieństwach i znaczących różnicach. Na pewno w wielu sprawach austriackie rozwiązania są bardziej liberalne od przyjętych w Polsce. Występujące odmienności np. do polityki etnicznej to „splot lokalnych uwarunkowań, specyfiki regionu, struktury społecznej oraz historii”. Przywołany tekst to przykład znakomitej narracji pozwalającej Czytelnikowi „odszyfrować” to co łączy i dzieli w spojrzeniu na mniejszości narodowe i etniczne żyjące w społeczeństwie polskim i austriackim. Z analiz wynika, iż jest więcej rozwiązań znacznie się od siebie różniących ani tych, które są zbliżone (podobne). Nowością w podejściu Autorki do polityki etnicznej państwa było rozszerzenie pola podmiotowego prowadzonych badań o „społeczności o pochodzeniu imigranckim” zakładając, iż zawężanie polityki tylko do mniejszości narodowych może skutkować ich eksterminacją, wykluczeniem lub asymilacją. W Polsce problem reguluje Ustawa z 2005 r. „O mniejszościach narodowych i etnicznych”.

Omawiając bogaty dorobek Ewy Godlewskiej nie sposób nie zwrócić uwagę na teksty w którym prawo mniejszości do ochrony własnego języka jako komunikatora w mediach większościowych jest jednym z ważnych regulacji wyrażających poszanowanie dla człowieka i jego praw, niezależnie od koloru skóry, miejsca pochodzenia, kultury, religii czy języka.

Temu złożonemu problemowi poświęciła takie teksty jak *Media mniejszości narodowych na obszarze niemieckojęzycznym - przykład Austrii i Niemiec* (w:) M. Adamik-Szysiak i E. Godlewska (red.) *Media mniejszości. Mniejszości w mediach.*, Lublin 2014, *Prawa językowe mniejszości narodowych – problemy w realizacji* (w:) A. Sakson red. *Mniejszości narodowe i etniczne w Polsce i Europie. Aspekty polityczne i społeczne*, Toruń 2014 czy opracowany wspólnie z J. A. Rybczyńską art. *Right to Information in Minority Language? Problem of Linguistic Minorities Protection in Europe.*

Obowiązujące na poziomie międzynarodowym regulacje prawne -ważne ze względu na stabilność systemu międzynarodowego - nie rozwiązywały problemów, nieuniknionych w warunkach współistnienia ze sobą różnych kulturowo, religijnie, cywilizacyjnie imigrantów. Te zaś wymagały rozwiązań bardziej szczegółowych, adekwatnych do specyfiki regionu, tradycji, rozumienia polityki etnicznej itp. elementów wyrażających głębokie zmiany, jakie w dokonały się w Europie po 1990 roku. Habilitantka szczegółowo analizuje ich treść w tekście *Media mniejszości narodowych na obszarze niemieckojęzycznym- przykład Austrii i Niemiec* [w: M. Adamik-Szysiak i E. Godlewska, *Media mniejszości. Mniejszości w mediach*, Lublin 2014].

Dla mniejszości narodowych i etnicznych regulacje prawne dotyczące języka kraju pochodzenia oraz własnych mediów były nie tylko przejawem politykę wewnętrzną poszczególnych państw ale także akceptacji rozwiązań na poziomie uniwersaliów w odniesieniu do tych ważnych kwestii. Generalia regulowały 2 podstawowe akty Konwencja RE (Europejska Karta Języków Regionalnych lub Mniejszościowych oraz Konwencji Ramowej o Ochronie Mniejszości Narodowych. Regulacje na poziomie krajowym kwestii dostępności do informacji w językach mniejszościowych były dla wielu państw ogromnym wyzwaniem nie tylko finansowym. Na poziomie jednostkowym wzbudzały (i wzbudzają) emocje, uprzedzenia a niekiedy wrogość destabilizująco oddziałując na międzynarodowy wizerunek państwa (Austria, Niemcy, Polska) i politykę wewnętrzną. W ocenie Autorki mimo pozytywnych zmian sytuacja poszczególnych mniejszości jest bardzo zróżnicowana i w dużym stopniu niewystarczająca. Ma ona niewątpliwie rację pisząc w Autoreferacie, iż badania jakie przeprowadziła w odniesieniu do polityki etnicznej Austrii „...należy uznać za ważną i potrzebną, jak również aktualną” (s. 2).

Ocena rozprawy habilitacyjnej

Przedłożona do zrecenzowania rozprawa habilitacyjna dr Ewy Godlewskiej *Polityka etniczna Republiki Austrii* wskazana jako osiągnięcie naukowe w rozumieniu art. 219 ust. 1 pkt. 2 Ustawy z 20 07 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce potwierdza ogromną wiedzę, pasję, fascynację nauką i wiedzą naukową oraz swobodę, z jaką z jaką porusza się w gąszczu złożonych problemów teoretycznych. To zawsze ważne gdy badacz stoi przed wyzwaniem jakim jest wybór przedmiotu badań i jego istotność w procesie poznania, konstruowania założeń metodologicznych rozprawy naukowej, metod badawczych, jej konstrukcji, precyzji pojęć istotnych w analizie przedmiotu badań i swobody w narracji. Te przesłanki spełnia recenzowana rozprawa.

Jest kilka powodów dla których jest to ważna praca naukowa:

- po pierwsze, wzbogaca wiedzę o wciąż ważnych problemach zbiorowości zamieszkujących obszar danego państwa, odróżniających się od większości społeczeństwa językiem, kulturą, pochodzeniem etnicznym, religią, oczekujących od kraju destynacji opieki, gwarancji ich statusu itp. kwestii,
- po drugie, to monografia przybliżająca regulacje prawnomiędzynarodowe których celem jest ochrona grup narodowościowych i etnicznych i ich implementację przez państwa w którym mniejszości narodowe stanowią znaczącą część struktury społecznej narodu,
- po trzecie to praca o polityce wewnętrznej i zagranicznej państwa austriackiego o złożonej i dynamicznej strukturze etnicznej ludności w którym polityka etniczna stanowi istotny element realizacji funkcji państwa,
- po czwarte, uogólnienia, wnioski i diagnozy co do przesłanek skuteczności polityki etnicznej Austrii, jakości relacji nie tylko na poziomie formalno-prawnym w układzie państwo- jednostka lub mniejszości narodowe *versus* obywatele wzbogacają wiedzę na ten temat i jako takie „...mogą stanowić istotne uzupełnienie ...” do współczesnych dyskusji na ten ponadczasowy temat.

Monografia składa się z 6 rozdziałów ułożonych logicznie do założonego celu badawczego według kryterium porządkowania logiki układu poszczególnych segmentów całości przy zachowaniu ich rozłączności, co wprowadza Czytelnika w gąszcz trudnych problemów z jakimi mierzy się nie tylko Austria ale także państwa w których mniejszości stanowią istotny element ich polityki wewnętrznej i zagranicznej. Podstawowym dla Autorki celem było wykazanie

empirycznie weryfikowalnymi przykładami, iż po pierwsze, wobec gwałtownie nasilających się ruchów migracyjnych w świecie (niezależnie od ich przesłanek) powiązania między procesami migracyjnymi a etnicznością w polityce się pogłębiają i wszystko zdaje się wskazywać, iż mogą się pogłębiać. To m. in. konsekwencja tendencji wskazującej na „zacieranie” się odmienności w polityce etnicznej *sensu stricto* prowadzonej wobec przybyszów z zewnątrz od polityki migracyjnej. Implikuje to konieczność podejmowania przez państwa działań coraz bardziej wyważonej względem tych grup, bardziej skoordynowanych w ramach administracji rządowej, na poziomie władz krajowych (landów), partii politycznych i organizacji reprezentujących interesy mniejszości narodowych oraz społeczności imigranckich, kompleksowych. To niezwykle trudna narracja. Może takiemu wyzwaniu sprostać badaczka od lat konsekwentnie pogłębiająca wiedzę na ten temat.

Warstwę teoretyczną monografii dr E. Godlewska przedstawia w rozdziale I, zwłaszcza w punkcie 1.3. *Polityka etniczna w perspektywie badawczych*. Czytelnik odnajduje w nim katalog pojęć istotnych z punktu widzenia przedmiotu badań, postrzegania i rozumienia polityki etnicznej, potrzeby jej precyzyjnych określeń, stawianych celów, pojmowania etniczności i polityki etnicznej oraz podejść teoretycznych obecnych w badaniach nad polityką etniczną państwa. Na potrzeby niniejszej pracy przytacza jej autorską wersję. Postrzegam ją jako nazbyt rozbudowaną a przez to mniej czytelną, bo łącząca zarówno przedmiot badań z jego atrybutywnością i celowością, co wydaje się być konsekwencją interdyscyplinarności polityki etnicznej. To bez wątpienia element atrybutywny w procesie poznania i zrozumienia fenomenu jakim są migracje i bagaż problemów jakie ze sobą niosą. Z drugiej jednak strony konfrontuje on badacza z wielością i różnorodnością metod badawczych istotnych dla osadzenia badań w dobrze zdefiniowanej przestrzeni teoretycznej. Te metodologiczne „zabiegi” są ważne na etapie konceptualizacji i operacjonalizacji badań, zwłaszcza ze względu na przedmiot i stawiane cele. Operacjonalizacja badań odnosi się w szczególności do określenia zmiennych teoretycznych, celów, hipotez, metod i technik badawczych oraz innych zmiennych, czyli epistemologicznej warstwy poznania i zrozumienia. To etap zaświadczący o jakości prowadzonych badań, rezultacie i wiarygodności, a tym samym metodologicznej świadomości badaczki. W przedłożonej monografii dr Ewa Godlewska stawia pytania i tezy badawcze (główne i uzupełniające) a następnie „weryfikuje” je na materiale empirycznym, choć jak wiadomo, tezy w odróżnieniu od hipotez nie wymagają weryfikacji.

Monografia to przykład pracy typu „studium przypadku”. Jest nim Austria i polityka etniczna państwa o skomplikowanej historii, zmieniającej się strukturze etnicznej społeczeństwa i problemach nawarstwiających się w historycznie odległym procesie migracji w tym regionie. Uniwersalne przesłanie zawarte w recenzowanej pracy mówi o „stałej aktualności potrzeby” badań nad mniejszościami narodowymi. Z tą konstatacją należy się zgodzić. Recenzowaną rozprawę postrzegam bowiem jako dążenie do zrozumienia fenomenu migracji i próbę dotarcia do istotnych przesłanek dla których są wciąż obecne a zebrany materiał pozwala na diagnozę co do modelu polityki etnicznej Austrii, miejsca praw człowieka w polityce wewnętrznej i zagranicznej państwa a także potrzebę „przetestowania” metod badawczych, które mogą okazać się inspirujące w dalszych badaniach tego fenomenu. Autorski model badań polityki etnicznej można uznać za „modelowe rozwiązanie” mogące służyć państwom w których mniejszości narodowe stanowią ważny komponent struktury etnicznej własnego społeczeństwa. Nie można jednak nie odnotować za Autorką, iż strony optymistyczny scenariusz w tej przestrzeni - wobec narastających na przełomie XX/XXI wieku napięć i konfliktów - wydaje się mało prawdopodobny.

Autorka publikacji poddanej ocenie nie jest w swoich badaniach schematyczna, a wybrane obszary badań traktuje jako wyzwanie o dużym ładunku teoretyczno-empirycznym. Monografia symbolizuje swego rodzaju „otwarcie” szerokiego spektrum badań nad polityką etniczną Republiki Austrii mając na uwadze złożoną historię kształtowania się społeczeństwa i narodu austriackiego, mozaikę różnorodnych etnicznie mniejszości narodowych, ze świadomością potrzeby analizy problemów na jakie Austria napotyka w prowadzonej polityce etnicznej oraz konsekwencji wynikających z konieczności współżycia ze sobą i między sobą licznych i różnych mniejszości. Ten proces znakomicie oddaje analiza uwarunkowań polityki etnicznej, z podziałem na uwarunkowania wewnętrzne i zewnętrzne polityki etnicznej państwa oraz ich skrupulatna prezentacja w rozdziale 2. Gdy chodzi o wewnętrzne determinanty polityki etnicznej Austrii uwzględnia ona specyfikę grup mniejszościowych, podział na stopień zorganizowania, strukturę wewnętrzną cechy kulturowe i inne. W odniesieniu do zewnętrznych uwarunkowań za istotne uznaje członkostwo państwa w instytucjach międzynarodowych, implementację porozumień międzynarodowych oraz stosunek władz państwa ojczystego do przyjętych regulacji.

Zmiany w tej przestrzeni polityczno-prawnej i społecznościowej dokonujące się w drugiej dekadzie XXI wieku o których szczegółowo pisze w kolejnym 5 rozdziale wskazują na przesunięcie „punktu ciężkości” w kierunku polityki imigracyjnej, co wiąże się z kryzysem

migracyjnym w Europie oraz gwałtownym wzrostem nowych imigrantów, z grupy tzw. mniejszości nieuznawanych. Oznaczało to także przesunięcia wektora polityki austriackiej do wnętrza państwa i regulacji na tym poziomie. Autorka wskazuje także na intencjonalny charakter polityki etnicznej Austrii. Ma ona służyć w głównej mierze umacniania tożsamości narodu „większościowego”, w mniejszym zaś zaspokajaniu potrzeb grup mniejszościowych. Zainteresowany Czytelnik odnajdzie w monografii E. Godlewskiej narracje o polityce państwa austriackiego wobec społeczności polskiej i wysiłkach polskich stowarzyszeń aktywnych w relacjach z władzami austriackimi w sprawach istotnych dla statusu ludności polskiej zamieszkałej na terytorium Republiki Austrii. Takim jest bez wątpienia, jak dotąd nieregulowany status grupy polskiej jako grupy narodowościowej.

Jak podkreślono wcześniej monografia *Polityka etniczna Republiki Austrii* wyróżnia się na tle dotychczasowego dorobku Habilitantki. To niewątpliwie zwieńczenie dotychczasowych badań, fascynacji nowymi problemami w stosunkach międzynarodowych i polityce państw wobec mniejszości narodowych i etnicznych oraz liczący się głos w dyskursie międzynarodowym o tym narastającym problemie. Jego generatorami stają się nasilające się różnego rodzaju polityczno-ustrojowe patologie władzy w państwach niedemokratycznych, kryzysy gospodarcze, klimatyczne i w związku z tym cywilizacyjno-kulturowe. Młody wiek Habilitantki i fascynacje naukowe pozwalają przyjąć, iż wkrótce pojawią się nowe opracowania, w których poza warstwą narracyjną i opisową znajdą się przemyślenia prowokujące środowisku akademickie do dyskusji nad problemami, które w najbliższej przyszłości mogą stać się „zapalnikiem” konfliktów obejmujących Europę i bogate państwa półkuli zachodniej.

To także przejaw dojrzałości naukowej, jaką zdobywa się w praktykowaniu nauki. Jej mocną stroną (ale i całego dorobku naukowego Habilitantki) jest teoria i umiejętne wykorzystanie jakie daje w procesie poznania, zrozumienia i wyjaśniania. To liczące 350 stron dzieło wyróżnia to, co w każdej dobrej pracy naukowej powinno być obecne; tj. ważność i wartość naukowa podjętego problemu badawczego, czytelna warstwa koncepcyjna, którą wyraża konstrukcja pracy, wysoki poziom merytoryczny, dobry warsztat badawczy, czyli metody badawcze właściwie zastosowane w pracy oraz bogata i różnorodna literatura oraz baza źródłowa.

Reasumując, w odniesieniu do całości recenzowanej monografii wskazanej jako osiągnięcie naukowe wynikające z treści art. 219 ust. 1 pkt.2 Ustawy z 20 lipca 2018 r. będącej

zwieńczeniem całości dorobku naukowego Habilitantki pragnę wyeksponować czytelność wyводу, prowadzona w kolejnych rozdziałach rozprawy, trafne i wyraźne zdefiniowanie przedmiotu badań i jego ponadczasowość, cele prowadzonych badań, odpowiednio do przedmiotu badań sformułowane pytania, tezy robocze rozwinięte i zweryfikowane w pogłębionej narracji. Podkreślić należy, iż Habilitantka umiejętnie wykorzystuje wiedzę zdobytą podczas studiów politologicznych i gromadzoną w fazie studiów doktoranckich analizując niełatwe kwestie prawne, polityczne, kulturowe związane z prawami człowieka, w szczególności regulacjami dotyczącymi mniejszości narodowych, problemów tożsamościowych tychże, ich prawa do języka, komunikowania się w języku macierzystym, udziału w życiu publicznym, dostępnością do mediów, rynku pracy, kształcenia, pielęgnowania kultury itp. Imponuje zebrany materiał źródłowy, bibliografia zebrany akty prawa międzynarodowego i wewnętrznego. Jak podkreśla w Autoreferacie „ochrona praw mniejszości narodowych i etnicznych /.../ zamieszkujących poza własną ojczyzną bądź jej w ogóle nie posiadających” jest niewątpliwie jednym z najpoważniejszych zagrożeń i źródeł niestabilności w regionach ich największych skupisk, przybierając dramatyczną postać „czystek etnicznych” a przywołana wyżej monografia stwarza nie tylko przestrzeń do prowadzenia analiz” ale uwiarygodnia przekonanie wynikające z przeprowadzonych badań, iż jest to problematyka „ważna, potrzebna i aktualna” (s. 2 Autoreferatu).

Uniwersalizm podmiotowy praw człowieka, kwestie regulacji i ochrony prawnej sprawiają, iż ochrona praw jednostki, grup mniejszościowych, ich różnorodność pod względem etnicznym, językowym czy religijnym w standardach cywilizowanego świata nie jest już wyłącznie kwestią wewnętrzną państwa i jego wewnętrznej polityki w tym zakresie. Ta przełamana nie tak dawna domena państwowa rodzi w tym zakresie potrzebę dyskursu o ich ponadczasowym wymiarze. To studium wartościowe poznawczo, zwłaszcza w odniesieniu do państwa, w którym mniejszości narodowe stanowią znaczącą część struktury własnego społeczeństwa i narodu a „granice” między poszczególnymi grupami etnicznymi i społecznością rodzimą nie są dostatecznie oczywiste.

Konferencje (krajowe i międzynarodowe), pobyty badawcze za granicą, granty naukowe, oraz osiągnięcia dydaktyczne w uprawianej dyscyplinie naukowej, ekspercki dorobek, liczba cytowań

Charakteryzując sylwetkę Habilitantki nie sposób pominąć współpracy naukowej z zagranicznymi ośrodkami akademickimi i placówkami naukowo-badawczymi oraz jako nauczyciel akademicki i wychowawca ze studentami. Już jako doktorantka studium doktoranckiego była autorką projektu badawczego MNiSW (grantu promotorskiego) nr N117 023 32/2851. Grant badawczy pozwolił na kwerendę biblioteczną w polskich i austriackich ośrodkach akademickich (bibliotekach i archiwach), gromadzenie materiałów związanych z przygotowywaną rozprawą *Ochrona mniejszości narodowych w Republice Austrii*, kontakty międzynarodowe. Zgromadzone materiały źródłowe i literatura naukowa została także wykorzystana w licznych artykułach lokowanych w czasopismach naukowych (w zdecydowanej większości o krajowym zasięgu) oraz tekstach zamieszczonych w pracach zbiorowych.

Dr E. Godlewska jest także obecna w projektach badawczych współfinansowanych ze środków UE:

- w projekcie „PWP” Program rozwoju i współpracy realizowany m przez Zarząd Regionu Środkowoeuropejskiego NSZZ „Solidarność” w ramach Proprytetu VIII Regionalne kadry gospodarki. W ramach tego projektu prowadziła szkolenia poświęcone polityce *flexicurity* w ramach UE a efektem realizacji projektu jest publikacja „Strategia *flexicurity* w perspektywie regionalnej,
- w 2013 r. uczestniczyła w realizacji projektu „PWP” Badania, innowacje, rozwój” współfinansowany przez UE w ramach EFS:Program Operacyjny kapitał Ludzki, priorytet VIII Regionalne kadry gospodarki. Partnerami projektu była Yong Women Enterpreneurs (Mediolan) oraz Uniwersytet Pedagogiczny im. Ivana Franki (Drohobycz). W ramach realizacji projektu dr E. Godlewska uczestniczyła w 2 pobytach studyjnych w Bergamo i Drohobuczu,
- w 2017 r. uczestniczyła w realizacji projektu Polsko-Włoski program „Wsparcie dla Rozwoju”, współfinansowanego ze środków UE w ramach EFS z Programu Operacyjnego, Wiedza, Edukacja, Rozwój. Oś Priorytetowa IV „Innowacje społeczne i współpraca ponadnarodowa”. Działania 4.2 „Programy Mobilności Ponadnarodowej. Partnerem – była Comune di Grotte, Piazza a Umberto 1, Włochy-Sycylia. W ramach realizacji projektu dr E. Godlewska odbyła dwutygodniowy staż na Sycylii.

Habilitantka w ramach aktywności naukowej i współpracy ze środowiskiem akademickim recenzuje publikacje w krajowych czasopismach naukowych („Acta Politica Polonica”, „Przegląd Zachodni”, „Przegląd Europejski”. Ponadto jest konsultantem naukowym Studenckich Zeszytów Naukowych „Consensus”, wydawany nakładem WN UMCS. W ramach działalności popularyzatorskiej promującej macierzysty Wydział brała udział w wydziałowych komisjach rekrutacyjnych jako sekretarz i koordynator w latach 2010, 2012. Od 2017 r. pełni funkcję opiekuna naukowego studiów licencjackich na kierunku Politologia.

Jako nauczyciel akademicki prowadzi zajęcia m. in. z „Ochrony Praw Człowieka”, „Europejskiego Systemu Ochrony Mniejszości Narodowych”, „Współczesne Konflikty Etniczne w Europie”, „Prawo Wspólnotowe”, „Polska w Unii Europejskiej”, „Prawo Autorskie”, „Ochrona własności intelektualnej” oraz „Społeczna Odpowiedzialność Biznesu”. Ponadto w ramach Studiów Podyplomowych Wiedzy o Społeczeństwie adresowanych przede wszystkim do nauczycieli prowadziła wykłady z Praw Człowieka.

W tej przestrzeni aktywności naukowo dydaktycznej dr Ewa Godlewska jest recenzentką prac dyplomowych: magisterskich (24) oraz licencjackich (43). Jako promotor pomocniczy występowała również w 2 postępowaniach doktorskich.

Osiągnięcia dydaktyczne i popularyzatorskie dr Ewy Godlewskiej w uprawianej dyscyplinie naukowej, wyraża liczba cytowań: wg Publish or Perish/Google Scholar – 75 (z wyłączeniem autocytowań – 64, : H-index – 6, wg. Web of Science Cited Reference Search – 3(H-index – 1).

Konkluzja:

Oceniając wartość dorobku naukowego doktor Ewy Godlewskiej stwierdzam, iż wypełnia on przesłanki zawarte w art. 16. ust.1. Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. w związku z art. 33 ust. 2 Ustawy z d. 18 marca 2011 r. o zmianie ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym, Ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki. Oceniam zatem przedłożony dorobek naukowy, w szczególności monografię Polityka etniczna Republiki Austrii jako osiągnięcie naukowe albo artystyczne” stanowiące „znaczący wkład w rozwój określonej dyscypliny”. Monografia dr Ewy Godlewskiej z całą pewnością wiedzy na ten temat dostarcza.

Decydującymi w tej ocenie są nie tylko ważność podejmowanych zagadnień ale przede wszystkim potencjał nowatorskiego podejścia do prezentacji i wyjaśniania podnoszonych w

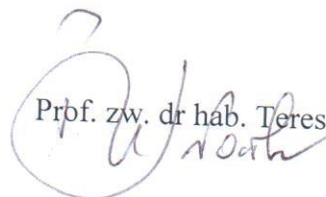
dorobku kwestii, wkład w rozwój badań w nauce o polityce i o stosunkach międzynarodowych, poprawność metodologiczną prowadzonych badań, wysoki poziom prezentacji materiału naukowego, w szczególności przemyśleń mogących stanowić ważny głos w dyskusji o polityce etnicznej i imigracyjnej, o wzajemnym się przenikaniu obu tych obszarów polityki wewnętrznej i zagranicznej Austrii oraz jako propozycja do implementacji niektórych z rozwiązań do pragmatyki politycznej i rozwiązań prawnych poszczególnych państw.

Pragnę ponadto podkreślić, iż recenzowana praca napisana jest z dużą swobodą i znajomością problematyki. Jest interesująca nie tylko z teoretycznego punktu widzenia, jako ujęcie problemu w przestrzeni teoretycznej ale także ze względu na jej duży walor praktyczny. Jest napisana z znanstwem problematyki, czytelnym i poprawnym językiem, przejrzystą i logiczną konstrukcją. Autorce udało się zapanować nad złożoną materią historycznych, aksjologicznych czy pragmatycznych aspektów problemów z jakimi borykają się państwa o złożonej strukturze etnicznej, dużym potencjałem ludności napływowej i konfliktami nieuniknionymi w takich społecznościach. W rezultacie otrzymujemy przejrzysty obraz fenomenu jakim jest polityka etniczna Republiki Austrii, modelu polityki wewnętrznej i zagranicznej państwa wobec mniejszości narodowych i imigranckich.

Źródłowa podstawa rozprawy habilitacyjnej dr Godlewskiej jest bardzo solidna. Autorka, w oparciu o dobrze dobraną i starannie wykorzystaną literaturę przedmiotu, dokonała ogromnego zadania, polegającego na twórczym zsyntetyzowaniu materiału teoretycznego i empirycznego oraz przedstawiła interesujące studium na temat jednego z najważniejszych problemów epoki migracji nasilającej się postępującymi zagrożeniami cywilizacyjnymi XXI wieku.

Uwzględniając powyższe wnioskuje o dopuszczenie dr Ewy Godlewskiej do dalszych etapów procedury habilitacyjnej.

Wrocław, sierpień 2021

Prof. zw. dr hab. Teresa Łoś – Nowak